

Direktoriui Gediminui Ilgūnui

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija
prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos
Simono Daukanto a. 3,
LT-01021 Vilnius

**DĖL INFORMACIJOS APIE LIETUVOS TŪKSTANTMEČIUI SKIRTUS
PROJEKTUS IR DARBUS VIEŠO SKELBIMO**

2008 11 10
Vilnius

Norėtume maloniai atkreipti Jūsų dėmesį, kad viešoji įstaiga „Versmės“ leidykla yra vienos knygų serijos leidykla, kuri nuo 1994 m. jau antrą dešimtmetį rengia ir leidžia daugiatomę unikalią lokaliųjų monografijų seriją „Lietuvos valsčiai“ (plačiau apie ją žr. leidyklos interneto svetainėje www.versme.lt), 1999 m. gruodžio 4 d. Lietuvos vardo tūkstantmečio valstybinės komisijos sprendimu įtrauktą į Lietuvos tūkstantmečio programą, o pirmoji šios serijos knyga „Žagarė“ yra ir pirmoji knyga, išleista su oficialiu Lietuvos tūkstantmečiui paminėti sukurtu proginu ženklu.

„Lietuvos valsčių“ serija – unikalus, analogų nei Lietuvoje, nei kaimyninėse šalyse neturintis vienodos struktūros daugiatomis istorijos ir kultūros leidinys apie Lietuvos miestus ir miestelius, kaimus ir vienkiemius, apie jų apylinkių kraštovaizdžio raidą bei istoriją nuo seniausių laikų, kovas už Nepriklausomybę, apie tradicinę kultūrą, verslus, kalendorinius ir šeimos papročius, papročių teisę, liaudies išmintį, bažnyčias, įžymius žmones, tarmių ir vietos šnektų ypatumus, tautosaką, tautines mažumas, jų papročius ir kt. Knygose publikuojami labai plataus spektro straipsniai – nuo išbaigtų mokslinių studijų iki amžininkų prisiminimų, apybraižų apie miestelius ir kaimus, juose gyvenusius bei dabar gyvenančius žmones. „Lietuvos valsčių“ serijos straipsniai yra vertingi kaip informacijos šaltinis tolesniems tyrimams, be to, knygos atlieka edukacinę funkciją, prisideda prie bendruomeniškumo, pilietiškumo ir patriotiškumo ugdymo. Monografijų rengimo darbai daugelį žmonių paskatina dar labiau domėtis gimtojo krašto paveldu, padeda naujai atversti į praeitį nugrimztančios praeities puslapius. Nors serijos pavadinimas ir aprašomų vietų ribos siejamos su buvusių administracinių teritorinių vienetų – valsčių – pavadinimu, bet tai tik sąlyginis pavadinimas bei pasirinktas lokalusis metodas – būdas visai valstybei dalimis aprašyti, gausiai medžiagai suskirstyti ir pateikti.

Vienas svarbiausių „Lietuvos valsčių“ serijos knygų pradinių rengimo etapų – tiriamųjų kompleksinių ekspedicijų į aprašomas vietas organizavimas. Jose straipsnių autoriai detalai

tyrinėja aprašomas vietas, bendrauja su gyventojais. Taip pasiekiamas pagrindinis ekspedicijų tikslas – surenkama unikali autentiška faktinė medžiaga monografijų skyriams apie kraštų istoriją, gamtą, kalbą, tradicinę kultūrą, žymius valsčių žmones ir kt. Vėliau dažnai rengiamos reikalingos papildomos pakartotinės autorių išvykos į aprašomas vietas, po kurių patikslinama turima medžiaga bei galutinai paruošiami straipsniai leidžiamoms serijos knygoms. Jau esame surengę iš viso 62 tokias kompleksines tiriamąsias autorių ekspedicijas į 48 skirtingas vietas. Remdamiesi tyrimais, žmonių atsiminimais, kita „Versmės“ leidyklos rengtose tiriamosiose ekspedicijose surinkta medžiaga, archyvų duomenimis, mokslo studijomis, kitais rašytiniais šaltiniais bei medžiaga, kiekvieną serijos knygą, iliustruotą nuotraukomis, piešiniais ir brėžiniais, žemėlapiais, dokumentų faksimilėmis, muzikos kūrinių natomis, kita grafine medžiaga, 3–7 metus kuria dideli iki 130 autorių kolektyvai – žinomi Lietuvos mokslininkai istorikai, archeologai, etnologai, folklorininkai, kalbininkai, sociologai, gamtininkai, kraštotyrininkai ir kiti autoriai. Serijos knygoms jau yra rašę per 1000 skirtingų autorių, iš kurių daugiau kaip 100 – turintys mokslo vardus! (žr. <http://www.versme.lt/autoriai.htm>).

Nuolat atnaujinamą naujausią informaciją apie serijai „Lietuvos valsčiai“ parašytus straipsnius ir knygų maketavimą galima sužinoti „Versmės“ leidyklos interneto svetainėje, rubrikoje „Kronika“, kur skelbiama kiek straipsnių ir puslapių parašoma ir sumaketuojama kiekvieną mėnesį ir per metus. Kaip antai per metus nuo 2007 m. spalio mėn. iki 2008 m. spalio mėn. iš viso buvo parašyta 460 straipsniai, o per tą patį laikotarpį sumaketuota iš viso 3251 rengiamų spaudai knygų puslapių!

Šis didelis leidybos projektas, kurį Jums pristatome, skirtas didžiosioms Lietuvos valstybingumo raidą simbolizuojančioms sukaktims – Lietuvos vardo pirmojo rašytinio paminėjimo tūkstantmečiui, kurį minėsime kitamet – 2009-aisiais, Lietuvos valstybės – Karaliaus Mindaugo karūnavimo 750 metų jubiliejui (2003) ir Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui (2018). Serijos knygas vienija ir su Lietuvos tūkstantmečiu sieja bendra idėja: **tūkstančio metų sukaktį nuo valstybės vardo pirmojo rašytinio paminėjimo pasitikti ir pagerbti per kuklesnes, bet ne mažiau reikšmingas, jos miestų ir miestelių sukaktis nuo jų pirmojo rašytinio paminėjimo**, šiuos įvykius paminint ir įamžinant taipogi rašto kūriniais – knygomis. Labai svarbus yra ir šio leidybos projekto visuotinumai – galimybė didžiųjų valstybės jubiliejų minėjime labai konkrečiai dalyvauti ir prisidėti visiems Lietuvos kraštams.

Jau išleista keturiolika didelės apimties gausiai iliustruotų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų šešiolika tomų: „Žagarė“ – pirmoji knyga Lietuvoje (ir pasaulyje!), išleista su oficialiu Lietuvos tūkstantmečio minėjimo ženklu (1998 m., 912 p.), skirta Žagarės 800 metų jubiliejui; „Obeliai. Kriaunos“ (1998 m., 864 p.), skirta Obelių 480 metų jubiliejui; „Plateliai“ (1999 m., 800 p.), skirta Platelių 550 metų jubiliejui; „Širvintos“ (2000 m., 776 p.), skirta Širvintų 525 metų jubiliejui; „Žiobiškis“ (2000 m., 1024 p.), skirta Žiobiškio parapijos 200 metų jubiliejui; „Lygumai. Stačiūnai“ (2001 m., 896 p.), skirta Lygumams ir Stačiūnų parapijos 90-mečiui; „Veliuona“ (2001 m., 1176 p.), skirta Magdeburgo teisės suteikimo Veliuonai 500 metų jubiliejui; „Raguva“ (2001 m., 1128 p.), skirta Raguvos 500 metų jubiliejui; „Seredžius“ (2003 m., 1238 p.), skirta Seredžiaus 710 metų jubiliejui; „Kvėdarna“ (2004 m., 1160 p.), skirta Kvėdarnos 675-osioms metinėms; „Papilė“ (I dalis – 2004 m., 1082 p., II, III dalys – 2006 m., 752 p.), skirta Papilės 665-osioms metinėms; „Tauragnai“ (2005 m., 1364 p.), skirta Tauragnų 750 metų jubiliejui; „Musninkai. Kernavė. Čiobiškis“ (2005 m., 1304 p.), skirta Kernavės 725-osioms metinėms, Čiobiškio 475-osioms metinėms ir Musninkų miestelio teisių

suteikimo 445-osioms metinėms; „Laukuva“ (I dalis – 2005 m., 924 p., II dalis – 2008 m., 952 p.), skirta Laukuvos 750 metų jubiliejui. Bendra išleistų monografijų apimtis yra 16 400 knygos puslapių. Knygos susilaukė plataus visuomenės ir mokslininkų susidomėjimo, jų leidimą rėmė valstybės ir savivaldos institucijos, kraštiečiai, kiti rėmėjai. (žr. <http://www.versme.lt/dekojame.htm>).

Šiuo metu aktyviai rengiame spaudai net 37 monografijas: „**Žeimelis**“, „**Juodupė. Onuškis**“, „**Gruzdžiai**“, „**Gelvonai**“, „**Gelgaudiškis**“, „**Panemunėlis**“, „**Kazlų Rūda**“, „**Baisogala**“, „**Pašvitinys**“, „Jeznas. Stakliškės“, „Kartena“, „Žemaičių Naumiestis“, „Kriūkai“, „Griškabūdis“, „Rumšiškės“, „Vaiguva“, „Plokščiai“, „Giedraičiai“, „Balbieriškis“, „Plungė“, „Pandėlys“, „Joniškėlis“, „Vepriai“, „Kriukai“, „Kapčiamiestis“, „Sintautai“ (2-asis papildytas leidimas), „Obeliai. Kriaunos“ (2-asis papildytas leidimas), „Skaudvilė“, „Antalieptė“, „Valkininkai“, „Žagarė“ (2-asis papildytas leidimas), „Plateliai“ (2-asis papildytas leidimas), „Taujėnai“, „Endriejovas“, „Vilkija“, „Kamajai“, „Balninkai“. Pirmosios 9 iš čia išvardintų knygų (tekste parašytos juodesniu šriftu) jau yra visiškai parengtos spaudai, t.y. jau sumaketuota per **8 tūkst. (!)** tų knygų puslapių, tačiau dėl lėšų stokos nėra išspausdinti jų tiražai. Šių rengiamų spaudai knygų sąrašas nuolat pasipildo naujomis pradedamomis rengti monografijomis. Savo iniciatyva ar sulaukę pasiūlymų ir užsakymų, nuolat imamės rengti naujas monografijas. Lietuvoje būta per 400 valsčių, tad jei kiekvienam jų pajėgtume sukurti tokį rašytinį paminklą, po kelių dešimtmečių galėtume džiaugtis daugiatome, galbūt ir visame pasaulyje analogų neturinčia, unikalia mūsų tautos rašytine istorija.

Pirmųjų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų pagrindą sudarė aprašomojo pobūdžio straipsniai, vėliau į darbą įsitraukus mokslininkams, gausėjant tiriamųjų mokslinių straipsnių (dabar jie sudaro apie dešimtadalį visų straipsnių), kilo idėja suburti ir nepriklausomą monografijų serijos Mokslo darbų komisiją, sudarytą iš aukščiausios kvalifikacijos serijoje aprašomų dalykinių sričių specialistų, galinčių įvertinti ir užtikrinti serijai rašančių mokslininkų straipsnių kokybę. Todėl VšĮ „Versmės“ leidykla nuo 2006 m. ėmė papildomai rengti bei leisti ir Lietuvos tūkstantmečiui skiriamą serialinių lokalinių monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ mokslinių straipsnių rinkinį „Lietuvos lokaliniai tyrimai“. Rinkiniui suteiktas tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris ISSN 1822-4857. Mokslo darbų rinkinys „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ 2008 m. gegužės 29 d. įtrauktas į oficialų Lietuvos mokslinių periodinių leidinių sąrašą. Šiame rinkinyje spausdinami originalūs, atitinkantys mokslininkams straipsniams keliamus reikalavimus, „Versmės“ leidyklos rengiamų ir leidžiamų Lietuvos tūkstantmečiui skiriamų lokalinių monografijų serijai „Lietuvos valsčiai“ autorių mokslininkų parašyti ir Mokslo darbų komisijos pripažinti moksliniai straipsniai gamtos, archeologijos, istorijos, etnologijos, kalbos, tautosakos, sociologijos, personalijų tematika. „Lietuvos valsčių“ serijos Mokslo darbų komisiją sudaro akad. prof. habil. dr. Algirdas Gaigalas (gamta), LMA narys korespondentas, prof. habil. dr. Romualdas Grigas (sociologija), doc. dr. Algirdas Jakubčionis (istorija), dr. Artūras Judžentis (kalba), akad. prof. habil. dr. Irena Regina Merkienė (etnologija, komisijos pirmininkė), doc. dr. Aivas Ragauskas (istorija), prof. habil. dr. Stasys Skrodenis (tautosaka), akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla (istorija), dr. Gintautas Zabiela (archeologija, senoji istorija). Kad moksliniai straipsniai kuo greičiau pasiektų skaitytojus, mokslininkus, jie skelbiami ir atskiroje specialioje visatekstėje interneto svetainėje www.ilt.lt. Džiaugiamės, kad straipsnių skelbimas šioje mokslinėje interneto svetainėje yra ir bus paskata mokslininkams aktyviau imtis krašto lokalinių tyrimų, o vienoje vietoje sukaupti įvairių Lietuvos vietovių

lokaliniai tyrimai padės ne tik bendrame Europos kontekste giliau pažinti savo vardo tūkstantmetį mininčią, bet vis dar nepažintą Lietuvą, tačiau bus panaudoti ir tolimesniuose darbuose.

Šiuo metu serijos „Lietuvos valsčiai“ knygos bendradarbiavimo sutarčių pagrindu rengiamos bendradarbiaujant su Lietuvių kalbos institutu, Lietuvos žemės ūkio universitetu, Kauno technologijos universitetu, Lietuvos liaudies buities muziejumi, Vilniaus universiteto Filologijos fakultetu, Kultūros, filosofijos ir meno institutu, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutu, Klaipėdos universitetu, Šiaulių universitetu, Vilniaus pedagoginiu universitetu, kitomis mokslo ir kultūros institucijomis.

Manome, kad jau 15 metų rengiama ir leidžiama „Lietuvos valsčių“ knygų serija yra labai svarbus reiškinys Lietuvos visuomeniniame, moksliniame ir kultūriniame gyvenime. Todėl maloniai prašytume informaciją apie „Versmės“ leidyklos rengiamą Lietuvos tūkstantmečiui skiriamą seriją „Lietuvos valsčiai“, apie jos išleistas ir numatomas išleisti rengiamas spaudai knygas bei apie Lietuvos tūkstantmečiui skiriamą mokslo darbų rinkinį „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ (www.llt.lt) skelbti Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos interneto svetainėje www.lietuvai1000.lt ir (ar) kituose Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos viešosios informacijos šaltiniuose, rubrikose, kitaip kuo plačiau informuoti visuomenę apie šiuos visą Lietuvą apimančius Lietuvos tūkstantmečiui skirtus projektus.

Iš anksto nuoširdžiai dėkojame.

Maloniai pateiksime ir kitą Jūsų pageidaujamą informaciją, padėsiančią geriau nušviesti jau 15 metų kuriamą rašto paminklą epochinį jubiliejų mininčiai Tėvynei.

Priedai:

1. Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos 1999 12 29 raštas Nr. 13-250-3273/07 „Dėl „Versmės“ leidyklos rengiamos ir leidžiamos leidinių serijos „Lietuvos valsčiai“ įtraukimo į Lietuvos tūkstantmečio programą“.

2. Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos 2001 10 24 raštas Nr. 130-250-4559 „Patvirtinimas, kad „Versmės“ leidyklos leidžiamos knygų serijos „Lietuvos valsčiai“ pirmoji serijos monografija „Žagarė“ yra pirmoji knyga, kuriai buvo suteiktas leidimas naudoti Lietuvos tūkstantmečio jubiliejinį ženklą“.

Pagarbiai

„Versmės“ leidyklos vadovas

Petras Jonušas

Tel. 8 698 20707